

تجارب زیست‌محیطی و قوانین مغفول مانده در ایران

مجموعه نشست‌های نگرشی برای بهبود زیستگاه‌های شهری به پیشنهاد «نوید خواجه حسینی»، فعال حوزه شهرسازی دسر پلتفرم گوگل‌میت با سخنرانی «علی کیافر»، استاد تمام دانشگاه کالیفرنیا جنوبی و «شهپاز غفوری» منتقد شهرساز به صورت ماهانه جهت کسب تجربه در حوزه‌های تخصصی شهرسازی و معماری برگزار می‌شود. در نشست نخست با توجه به شرایط اسفبار آلودگی‌های زیست‌محیطی در ایران، عنوان «روش‌های بررسی تأثیرات پروژه‌های عمرانی بر محیط زیست و نگرشی به کاربری‌ها در ایالات متحده آمریکا» انتخاب و دکتر علی کیافر به تبیین ضوابط و شرایط حاکم بر این موضوع در آمریکا پرداخت.

در ابتدای این رویداد شهری، نوید خواجه حسینی، عضو باشگاه پژوهشگران و نخبگان جوان و دبیر جلسه ضمن اشاره به آیین‌نامه ارزیابی اثرات زیست‌محیطی طرح‌ها و پروژه‌های بزرگ تولیدی، خدماتی و عمرانی، ذیل کارگروه ماده ۲۳ که سبب می‌شود هر طرح عمرانی پیوست زیست‌محیطی داشته باشد، از مغفول ماندن این مسأله یا عدم اهتمام جدی به آن انتقاد کرد. همچنین او با اشاره به جامعیت اصل پنجاه قانون اساسی و مواد آن برای حفاظت از محیط زیست در برابر هرگونه آلودگی و تخریب محیط‌زیست، ورود قوه قضاییه را که باید مطابق قانون و تحت لوای حقوق عامه از شهروندان به جهت حفاظت از خسارات مادی و جانی صورت می‌پذیرفت را تا الان جدی ندانسته و اقدامات را متناسب با شرایط فعلی بسیار ضعیف ارزیابی کرد.

وی با اشاره به لزوم پتانسیل بالای ایران و موهبت‌های الهی به این سرزمین اظهار داشت: «در حالی که کشورهای منطقه نظیر امارات متحده عربی و عربستان سعودی برای حفاظت از محیط‌زیست خود بودجه‌های چندصد میلیارد دلاری در زمینه انرژی پاک سرمایه‌گذاری می‌کنند، اما در ایران این مقدار شاید در حدود چند میلیون دلار بیشتر نیست.»

خواجه حسینی با اشاره به تحقیقات صورت گرفته دسر زمینه بهره‌گیری از انرژی‌های پاک تصریح کرد: «گرچه به مساحت استان تهران در ایران نیروگاه خورشیدی بود، برق کل کشور و اگر به همین میزان نیروگاه بادی در کشور بود، هفت برابر مساحت کشور می‌توانستیم تولید برق داشته باشیم اما صد افسوس که به تازگی مصاحبه‌ای از مدیرعامل نیروگاه رامین خوزستان رسانه‌ای شد که در آن بیان شده بود که به منظور تامین برق، شورای عالی امنیت ملی دستور داده تا نیروگاه‌ها جهت جلوگیری از قطع برق در موارد اضطراری از سوخت مازوت استفاده کنند.»

دکتر علی کیافر که بیش از سه دهه در مسوولیت‌های کلان آموزشی و پژوهشی در حوزه شهری در آمریکا فعالیت داشته، با ابراز تأسف برای وضعیت دریاچه ارومیه و مالچ‌پاشی در جسم بی‌جان آن و همچنین مکان‌یابی غلط سد گتوند در استان خوزستان که سبب خسارات جدی

به زمین‌های کشاورزی و مراتع شده و نیز تجارب آشوراده در گرگان، بزرگراه استوار در شیراز، سد خرساں در چهارمحال بختیاری و قطع درختان در کاخ سعدآباد تهران، اظهار داشت: «در ایالات متحده تمامی پروژه‌های عمرانی-ساختمانی که بخشی از بودجه دولت در آن سهم است باید قبل از طرح اجرا مورد ارزیابی قرار گیرند.»

وی افزود: «این ارزیابی لزوماً در پروژه‌های کلان تعریف نمی‌شود و حتی برای احداث یک ساختمان بزرگ نیز بررسی این پروژه عمرانی بر محیط زیست بررسی می‌شود و نتیجه ارزیابی به سه شاخه بی‌اثر، کم‌اثر یا کاملاً موثر طبقه‌بندی می‌شود.»

این پژوهشگر و مولف برنامه‌ریز شهری با اشاره به دو قانون مهم در آمریکا و ایالت کالیفرنیا برای حکمرانی بر پروژه‌ها و ارزیابی کیفیت محیطی آن افزود: «برای هر پروژه‌ای در آمریکا ابتدا تامین اعتبار آن سنجیده شده و سپس به تهیه مدارک و مستندات و در نهایت روش پیشبرد آن اهتمام و اقدام می‌شود.»

دکتر کیافر برای آماده‌سازی مطالعات حرفه‌ای، زمان ساخت و ابعاد مختلف آن دو رکن اساسی معرفی کرد و با اشاره به نحوه انتخاب پیمانکاران و مشاوران پروژه‌های دولتی گفت: «در آمریکا فرایند انتخاب پیمانکاران بسیار با ایران متفاوت است، چرا که ابتدا رزومه آنان مورد بررسی دقیق و کارشناسی قرار گرفته و توانایی‌های مشخص آنان در مقوله مورد نظر پروژه مورد ارزیابی دقیق قرار می‌گیرد.»

وی با بیان اینکه تأثیرات زیست‌محیطی پروژه حتی در طول انجام آن مورد ارزیابی قرار می‌گیرد، اظهار داشت: «در بحث آماده‌سازی مطالعات حرفه‌ای در وهله نخست کاملاً بررسی می‌شود که در ابتدا تا انتهای پروژه به چه مسائل و وسایلی نیاز است و در یک کارگروه تخصصی تمامی نهادهایی که مستقیماً یا غیر مستقیم در این پروژه دخیل هستند، اظهارنظر می‌کنند.»

این کارشناس رسانه با اشاره به لزوم مشارکت فکری و عملی شهروندان در انجام پروژه‌های عمرانی با هر مقیاسی تصریح کرد: «برای

کوچک‌ترین مسائل عمرانی نظیر ساخت یک پل عنوان پروژه به مدت ۶۰ روز در تمامی روزنامه‌های کثیرالانتشار جهت اعمال نظر شهروندان، کارشناسان و اقشار مختلف چاپ و اطلاع‌رسانی می‌شود و حتی شهروندان این امکان را دارند که با حضور وکلای خود نسبت به این پروژه انتقاد کنند.»

دکتر کیافر ضمن تأکید بر پاسخگو بودن نهاد مجری، گفت: «امکان دارد که یک پروژه نظیر افزودن یک لاین به بزرگراه نزدیک به سه دهه معطل بماند و در پروژه شماره ۷۱۱ و ۷۱۰ این امر نمود عینی دارد، اما تا زمانی که رضایت‌های قانونی و بررسی‌های آن صورت نگیرد، پروژه مجوز فعالیت ندارد چرا که اگر در آینده معارضی اقدام قانونی کرد، اسناد و مدارک مانع از توقف پروژه یا هرگونه مشکلی در روند آن می‌شود.»

استاد دانشگاه کالیفرنیا ضمن بیان اهمیت نوع سوخت مصرفی در پروژه، گفت: «یکی از مهم‌ترین مسائلی که باید در پروپزال پیمانکار برای اجرا طرح شود، نحوه تامین انرژی است که در ایالات متحده تقریباً استفاده از سوخت فسیلی منسوخ و غیرمعتبر است و اغلب برای تامین انرژی از انرژی‌های پاک و هیبریدی استفاده می‌شود.»

وی با اشاره به اهمیت ارزیابی پیش

از اجرای پروژه افزود: «حتی میزان فاصله مکانی کارمندان و کارگران تا پروژه سنجیده می‌شود تا افراد اغلب به وسایل نقلیه عمومی دسترسی داشته و حتی‌الامکان کمتر از وسیله نقلیه شخصی به جهت کاهش آلودگی استفاده کنند.»

کیافر با اشاره به لزوم احترام به

حیات وحش، اظهار داشت: «در یک نمونه، پروژه‌ای در حال احداث بود که در مسیر خود به صورت اتفاقی با یک آشیانه پرستو روبه‌رو شد، پروژه به‌صورت کامل متوقف شد تا بررسی شود که چگونه می‌توان بدون آسیب زدن به این آشیانه، پروژه ادامه یابد و طی این مدت روزانه ۱۲۵ هزار دلار

به پیمانکار به علت تعطیلی پروژه خسارت داده شد:»

وی تصریح کرد: «در کارگروه مطروحه یکی از نهادهای شرکت‌کننده حامی حیوانات بی‌سرپرست است تا بتواند از حقوق آنان در طول پروژه چه به‌صورت حفاظت فیزیکی و چه آلودگی صوتی و سایر مخاطرات دفاع کند.»

مؤلف مجموعه کتاب «روزی بر شهر و معماری در این دیار، این روزگار» با تأکید بر ارزیابی پروژه و تأثیرگذاری آن بر معادن اظهار داشت: «پیش از شروع به انجام پروژه عمرانی حتی میزان لرزش زمین یا صدای تولیدی آن سنجیده می‌شود که آیا مورد قبول است یا خیر و راه کاهش آن مورد بررسی دقیق و کارشناسانه قرار می‌گیرد.» همچنین در این نشست «دکتر گیتی اعتماد»، استاد و فعال حوزه شهری با اشاره به اهمیت ارزیابی پروژه عمرانی بر محیط زیست در کشورهای در حال توسعه نظیر کوبا اظهار داشت که در یک سفر تخصصی ماکت یک پروژه پیش از اجرا در محل نمایشگاهی به نمایش گذاشته شد تا شهروندان و متخصصان درباره آن اعمال نظر کنند و ضمن تحسین این اقدام مشارکتی، عدم وجود این موضوع را حلقه مفقوده در مسائل شهری دانست.